

Scoresbysund – olieaktiviteterne og lokalsamfundet¹

Af Finn Breinholt Larsen

Foredrag holdt ved Nordisk Ministerråds seminar om energiresourcer i Vestnorden, Nuuk, maj 1989.

1. *Indledning*

Scoresbysund (østgr.: Ittoqqortoormiit) er det eneste lokalsamfund, der er direkte berørt af olieaktiviteterne i Jameson Land. Med sine godt 500 indbyggere er Scoresbysund Grønlands mindste kommune² og en af de fattigste.

Lokalsamfundet blev grundlagt i 1925 som et fangersamfund. I dag kan Scoresbysund karakteriseres som et lønarbejder-fangersamfund. Lønindkomsterne kommer hovedsageligt fra de offentlige serviceinstitutioner (butikken, kommunekontoret, skolen, sygehuset etc.). I modsætning til stort set resten af Grønland, har det ikke været muligt at udvikle et kommercielt fiskeri i området.

Da olieefterforskningen startede i Jameson Land i 1985, opstod der pludselig en ny erhvervsmulighed. Ganske vist så lokalbefolkningen i begyndelsen først og fremmest olieaktiviteterne som en trussel mod fangererhvervet. Siden har der vist sig en række positive effekter af aktiviteterne. En del mænd fra Scoresbysund har haft job som oliearbejdere, beflyvningen af området er ble-

vet forbedret etc. Det er dog stadig et åbent spørgsmål, hvad der vil ske med lokalsamfundet, hvis der gøres kommercielle oliefund, og området omdannes til en »olieprovins«.

2. *Geografi*

Scoresbysund kommune ligger ved munden af Scoresbysund Fjord, som er verdens længste fjord (300 km). Den nærmeste grønlandske by er Ammassalik, 1000 km sydpå. Der er 700 km til nordspidsen af Island. Den østgrønlandske polarstrøm fører store mængder is fra Polarhavet ned langs yderkysten og isforholdene umuliggør sejlads til og fra Scoresbysund de 9 af årets måneder. I geografisk henseende er Scoresbysund således et isoleret samfund.

I munden af fjorden findes et polynium, d.v.s. et opvædningsområde, hvor der er åbent vand hele året (figur 2 – det skraverede område angiver polyniets omtrentlige position). Polyniet bruges som fourageringsområde af havpattedyr, fugle og bjørne. Der er en usædvanlig rigdom af fangstedyr i og omkring polyniet. Fangerbefolkningen

har derfor udviklet iskantfangsten til stor perfektion.

I indlandet – især Jameson Land – findes der en bestand af moskusokser, som der drives jagt på. Endvidere er der både i indlandet og langs yderkysten trækruter for isbjørne, der også er et eftertragtet bytte.

Der er til dato ikke fundet fiskeforekomster i området, der egner sig til kommercielt fiskeri.

Der findes tre permanente bebyggelser i kommunen: Scoresbysund by, Kap Tobin (østgr.: Uunarteq), Kap Hope (østgr.: Ittaajivit) med hhv. 424, 60 og 38 indbyggere (1985). Hovedparten af befolkningen er østgrønlændere, efterkommere efter de oprindelige indvandrere. Af den samlede befolkning på 522 personer er 24 vestgrønlændere og 54 danskere. Det drejer sig hovedsageligt om funktionærer og deres familier.

3. Historie

Scoresbysund har en ganske særpræget tilblivelseshistorie. Det var striden mellem Norge og Danmark om højhedsretten over Nordøstgrønland, der var den direkte anledning til anlæggelsen af Scoresbysund. I aftalen fra 1924 mellem de to stater lovede Norge at renoncere på Scoresbysund-området, hvis der blev oprettet en eskimoisk bosættelse i distriktet. Det skete i 1925, men på privat initiativ, da den danske stat var meget tilbageholdende med at bære nyt ved til konflikten. En privat komité med Ejnar Mikkelsen i spidsen organiserede i 1924 opførelsen af et antal beboelseshuse, og året efter blev 70 personer flyttet fra Ammassalik, hvor fangst-

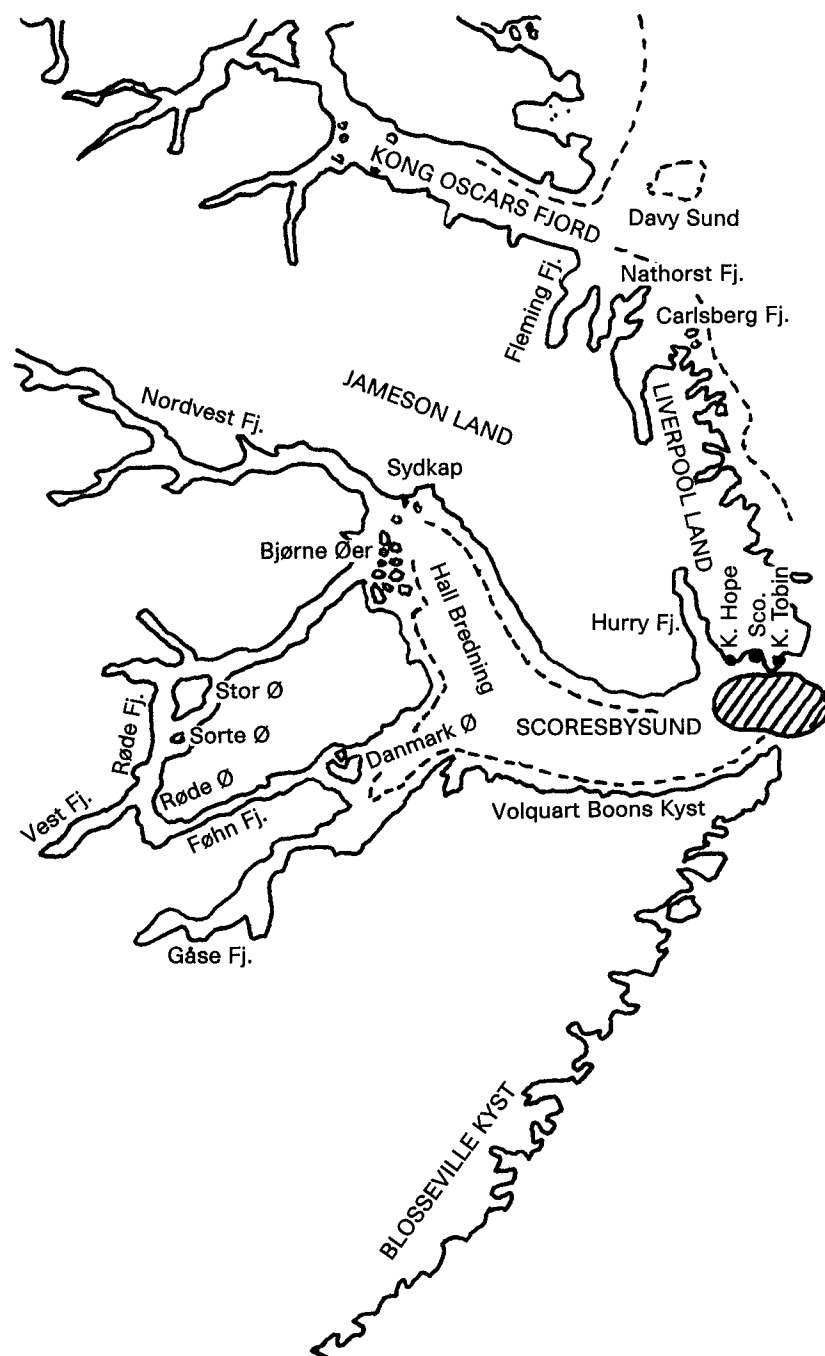

Figur 1.

grundlaget var utilstrækkeligt p.g.a. en hurtigt voksende befolkning.

Fangstmæssigt var udflytningen en succes, og i 1935 kom der endnu en gruppe tilflyttere fra Ammassalik. Da samfundet overvejende bestod af unge og fødselshyppigheden var høj, var befolkningstilvæksten stor. Den demografiske transition indtrådte først i 1968, da spiralen blev indført. Herefter stagnerede befolkningstilvæksten.

I Scoresbysund startede de ny tider for alvor efter 2. verdenskrig. I 1947 blev der oprettet et lokalråd med repræsentanter fra fangerbefolkningen og med de ledende lokale embedsmænd som fødte medlemmer. Det var dog først i 1961, at Scoresbysund fik en repræsentant i Landsrådet, og først i 1963 at man fik en valgt kommunalbestyrelse.

Figur 2.

I 1948 blev der anlagt en meteorologisk station i Kap Tobin. I dag ligger stationen i Scoresbysund og er samtidig telestation. En stor parabolantenne

minder om, at Scoresbysund på trods af sin afsides beliggenhed via satellit-link indgår i det globale telekommunikationsnetværk.

I 1952 blev der åbnet en blymine i Mestersvig, nord for Jameson Land. Selv om minen ikke beskæftigede arbejdskraft fra Scoresbysund fik den en væsentlig betydning for lokalsamfundet, idet der blev anlagt en flyveplads i Mestersvig, hvilket gav mulighed for regelmæssig beflyvning af området. Minen blev nedlagt i 1962, men lufthavnen blev benyttet til 1985, hvor lufthavnen på Konstabel Pynt blev taget i brug.

I løbet af 50'erne og 60'erne skete der en udbygning af de kommunale serviceinstitutioner. F.eks. fik man i 1957 en fast læge i distriktet. Året forud var det blevet muligt at købe spiritus. Alkohol blev dog rationeret, og det er den stadig. Alligevel skaber alkohol mange problemer i samfundet p.g.a. et »voldsomt« drukkemønster.

I 60'erne oplevede Scoresbysund-befolkningen et velfærdsboom p.g.a. gode priser på sælskind. Men i slutningen af 60'erne kom det første alvorlige prisfald som følge af den internationale kampagne mod babysæler. I de seneste 15 år er indtjeningsmulighederne ved salg af skind blevet stadig dårligere. I begyndelsen af 70'erne diskuterede Grønlandsrådet kommunens fremtid og overvejede nedlæggelse. På det tidspunkt var koncentrationspolitikken, den såkaldte G60-politik, kommet i modvind, og man opgav tanken.

I 1985 startede olieefterforskningen i Jameson Land.

4. Erhvervsgrundlag

Det økonomiske grundlag for befolkningen i Scoresbysund er i dag en blanding af pengeøkonomi og naturalieøkonomi.

Tabel 1. Den samlede pengeindkomst i Scoresbysund i 1985 fordelt på kilder.

	1000 kr.	Pct.
Løn m.v.	27.694	90
Fangst	1.442	5
Sociale ydelser	1.776	6
Ialt	30.912	101

Kilde: Egne beregninger.

ding af pengeøkonomi og naturalieøkonomi. Ser man på den samlede pengeindkomst i kommunen i 1985 (tabel 1), kom 90% fra lønarbejde, 5% fra fangst og 6% fra sociale ydelser. Fangsten har med andre ord stort set mistet sin betydning som kilde til pengeindkomster for lokalsamfundet som helhed.

Det er derfor overraskende at konstatere, at der i 1985 produceredes lige så meget kød pr. person som 50 år tidligere (tabel 2). Der fanges i det store hele lige så meget, som der blev fanget, da Scoresbysund var et udpræget fangersamfund. Forklaringen er, at mange familier har fastholdt fangst som livs-

Tabel 2. Kødproduktionens omfang i 1935-39, 1967 og 1985.

	1935-39	1967	1985
	kg		
Samlet produktion af kød	74.000	208.950	193.770
Hundefoder og spild (20%)	14.800	41.790	38.754
Til rest til menneskeføde	59.200	167.160	155.016
Kød pr. person pr. år	333	403	331
Indbyggertal	178	415	468

Kilde: J. Robert, Les ammassalimiut emigres au Scoresbysund, 1971, E. Mikkelsen & P. P. Sveistrup, The East Greenlanders Possibilities of Existence, their Production and Consumption, 1944 samt egne beregninger.

form, men dækker deres behov for pengeindkomster via lønarbejde. Kombinationen af en erhvervsform, der »ikke kan betale sig«, med lønarbejde er velkendt fra andre marginaliserede erhvervskulturer som småfiskeri og smålandbrug.

Ikke alle hushold følger den samme indkomststrategi. Nogle hushold er karakteriseret ved at satse meget på lønarbejde, mens andre kun lægger ringe vægt på lønarbejde. Nogle hushold satser meget på fangst og har en eller flere aktive fangere, mens der i andre hushold ikke er aktive fangere. Kombinerer man disse to kendetegn, får man følgende husholdningstypologi (figur 3):

Fangerhushold: Hushold med en eller flere aktive fangere, hvor man hovedsageligt bruger sin erhvervsaktive tid på fangst, mens lønarbejdet tidsmæssigt spiller en underordnet rolle. Der var 39 hushold af denne type i 1985 med ialt 196 medlemmer.

Lønarbejder-fangerhushold: Hushold med en eller flere aktive fangere, hvor lønarbejdet prioriteres så højt at fangsten overvejende drives i weekenderne, efter arbejdstid og i sommerferien. Der

Tabel 3. Indkomstens fordeling på kilder i de fire husholdstyper.

Husholdstype	F	F-L	L	M	Alle
Fangstens andel af husholdsindkomst	27%	5%	0%	5%	13%
Lønarb. andel af husholdsindkomst	54%	90%	98%	67%	74%
Soc. yd. andel af husholdsindkomst	19%	5%	1%	28%	13%
	100%	100%	99%	100%	100%

Kilde: Egne beregninger.

var 25 hushold af denne type i 1985 med ialt 123 medlemmer.

Lønarbejderhushold: Hushold, hvor lønarbejde er den væsentligste erhvervsaktivitet, og hvor fangsten ikke spiller nogen rolle. I en del af disse hushold findes der ingen mænd i den erhvervsaktive alder. Der var 19 hushold af denne type i 1985 med 55 medlemmer.

Marginaliserede hushold: Hushold, hvor man hverken satser på fangst eller lønarbejde. Det er hushold, der erhvervsmæssigt »har sat sig mellem to stole«, og som i vid udstrækning er afhængige af offentlig understøttelse og hjælp fra familie og naboer. Der var 12 hushold af denne type i 1985 med 55 medlemmer (kun hushold med personer i den erhvervsaktive alder er talt med i denne gruppe – der fandtes endvidere 7 pensionisthushold).

Fangerhusholdene udgør altså stadig den største gruppe blandt de fire husholdstyper.³ Ser man på indkomstens fordeling på kilder i de fire husholdstyper, vil man imidlertid lægge mærke til, at i samtlige fire husholdstyper er lønarbejdet den vigtigste kilde til pen-

Figur 3. Husholdstypologi.

	HUSHOLD MED LIDT LØNARBEJDE	HUSHOLD MED MEGET LØNARBEJDE
HUSHOLD MED AKTIV FANGER	Fangerhushold	Lønarbejder- fangerhushold
HUSHOLD UDEN AKTIV FANGER	Marginaliserede hushold	Lønarbejder- hushold

geindkomster. I fangerhusholdene er fangst kun den næst vigtigste kilde, mens socialydelse er den næst vigtigste kilde til pengeindkomst hos de marginaliserede hushold.

Bag disse tal gemmer der sig en betydelig forskel m.h.t. materielle levevilkår. I tabel 4 er der tegnet et »statistisk portræt« af de fire husholdstyper, der belyser disse forskelle.

Husholdssammensætning. Det, der først og fremmest springer i øjnene her, er, at fanger- og lønarbejder-fangerhusholdene i gennemsnit har betydelig flere medlemmer, og at deres forsørgerration er mellem en halv og en hel gang så stor som lønarbejderhusholdene og de

marginaliserede hushold. Forskellen fremkommer ved, at fanger- og lønarbejder-fangerhusholdene har flere børn.

Bosted og boligforhold. Muligheden for at få lønnet arbejde er meget begrænset i de to bygder. Af lønarbejder-fanger- og lønarbejderhusholdene, bor da også hhv. 82% og 100% i byen. I modsætning hertil bor kun 55% af fangerhusholdene i byen. Samtlige marginaliserede hushold bor i byen, hvilket måske kan tages som udtryk for, at når man ikke driver fangst, er byen alt andet lige et mere attraktivt sted at bo.

Fangerhusholdene har den dårligste boligstandard med 12 m² boligareal pr. person. I den modsatte ende ligger lønarbejderhusholdene med 27 m² boligareal pr. person. Forskellen afspejler bl. a. de forskellige husholdstypers økonomiske formåen.

Indkomstforhold. Husholdsindkomsten er dels gjort op som samlet indkomst og som indkomst pr. person mellem 18 og 59 år. Da lønindkomsten indgår som det ene opdelingskriterium i husholdningstypologien, er det givet på forhånd, at der er tale om indkomstforskelle mellem fangerhushold og marginaliserede på den ene side og lønarbejder-fanger- og lønarbejderhushold på den anden.

Tabel 4 viser imidlertid, at disse indkomstforskelle er særdeles markante, idet den gennemsnitlige pengeindkomst pr. person i den erhvervsaktive alder er ca. dobbelt så stor hos lønarbejder-fanger- og lønarbejderhushold som hos fangerhushold og marginaliserede hushold. De to sidstnævnte husholdstyper er udprægede lavindkomsthushold.

Tabel 4. Statistisk portræt af de fire husholdstyper.

Husholdstype	F	L-F	L	M	Alle
<i>Husholdets sammensætning</i>					
Antal medlemmer					
i husholdet	4.7	4.6	2.9	3.2	4.1
Forsørgerratio	0.96	0.73	0.45	0.56	0.75
<i>Bosted og boligforhold</i>					
Andel der bor i Scoresbysund by					
Boligareal pr. person, kvm.	55%	82%	100%	100%	77%
	12.2	16.2	26.9	20.3	17.2
<i>Indkomstforhold</i>					
Samlet husholdsindkomst, 1000 kr.					
Indkomst pr. person 18-59 år, 1000 kr.	131.1	225.9	150.3	82.4	153.1
	49.0	88.1	78.8	39.4	63.6
<i>Hundehold og indhandling</i>					
Antal hunde					
> 6 mdr.	9.5	6.6	0.0	0.1	5.7
Sælskind indhandlet til KGH 81-86					
Bjørneskind indh. til KGH 81-86	254.4	70.3	6.2	37.1	129.6
	2.2	0.5	0.0	0.2	1.1

Kilde: Egne beregninger. - Tabellen omfatter østgrønlandske og østgrønlandske-vestgrønlandske hushold med personer mellem 18 og 59 år.

Hundehold og indhandling. Der findes kun hundespand i de hushold, der driver fangst (fanger- og lønarbejder-fangerhushold). Det fremgår af tabel 4, at fangerhusholdene i gennemsnit har ca. 10 voksne hunde (> 6 måneder), mens lønmodtager-fangerhusholdene i gennemsnit har ca. 7 voksne hunde.

Mængden af indhandlede sælskind til KGH viser også et klart mønster med de marginaliserede hushold som eneste undtagelse. Når disse hushold har en vis indhandling på trods af, at de ikke driver fangst, er det blot udtryk for, at man kan erhverve sig skind på anden måde end ved fangst (kortspil, gaver etc.).

De statistiske oplysninger om de fire husholdstyper viser, at der er væsentlige forskelle imellem husholdstyperne på en række levevilkårsvariable. Især er de store forskelle m.h.t. materiel levestandard (boligareal, pengeindkomst) iøjnefaldende.

Man kan umiddelbart konkludere, at hushold, der satser på fangst, og som kun i mindre omfang eller slet ikke supplerer deres indtægter med lønarbejde, må affinde sig med en lav materiel levestandard sammenlignet med hushold, der har lønarbejde i større omfang. Den lave materielle levestandard er en integreret del af livsstilen hos fangerfamilierne. Man kunne også kalde det den offeromkostning, der er forbundet med at vælge fangst som den primære erhvervsaktivitet.

Det er tankevækkende, at fangerhusholdenes pengeindkomst i 1985 var på cirka samme niveau som de marginaliserede husholds. Det er åbenlyst, at in-

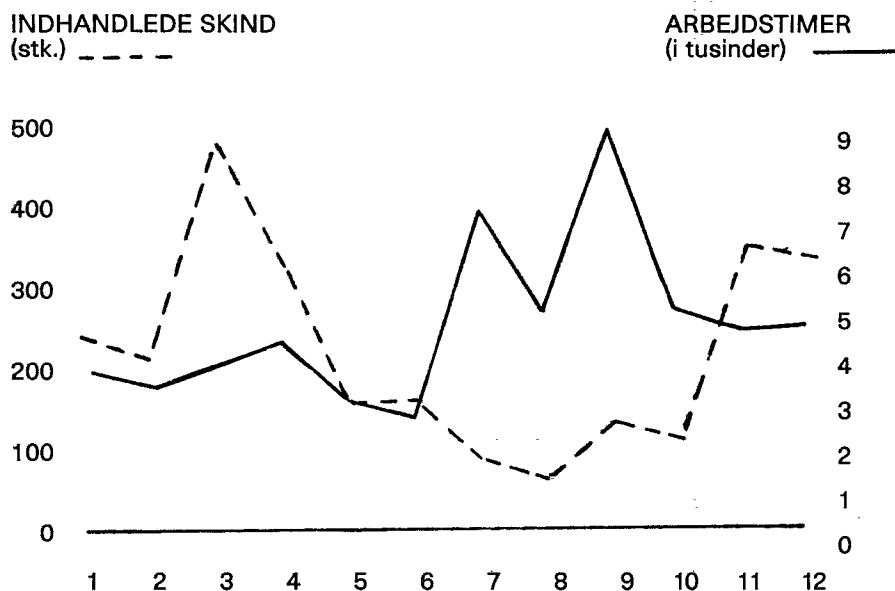
citamentet til at drive fangst ikke ligger i det pengeøkonomiske udbytte ved fangsten. Her ville en fangerfamilie kunne klare sig lige så godt ved lidt lønarbejde kombineret med sociale ydelser.

Når en gruppe hushold stadig holder fast ved fangsten som deres primære erhvervsaktivitet, kan det næppe forklares ud fra andet end ønsket om at opretholde den livsform, der er forbundet med fangererhvervet. Det er imidlertid sandsynligt, at behovet for lønarbejde vil stige i de kommende år som følge af en gradvis ændring i forbrugsmønstret. Man må derfor forvente, at antallet af personer, der veksler mellem at drive fangst og have lønnet arbejde, vil vokse. Der er derimod ikke noget der tyder på, at antallet af aktive fangere er faldende. Fortsætter udviklingen i det samme spor som de foregående 20 år, vil der imidlertid efterhånden komme flere fritidsfangere, mens antallet af fuldtidsfangere vil mindske.

Når det for en række hushold er muligt at integrere fangst og lønarbejde, skyldes det ikke mindst, at efterspørgslen efter arbejdskraft er størst i sommerperioden. Sommerperioden er samtidig den tid på året, hvor fangstaktiviteten er lavest. Dette illustreres af figur 4, der viser en årscyklus for sælfangst og lønarbejde hos Kongelige Grønlandske Handel (nu KNI). De to erhvervsaktiviteter svinger tydeligvis i »modfase«.

5. Sociale forhold

Den her beskrevne udvikling kunne

Figur 4. Årscyklus for sælfangst og lønarbejde (KNI) 1984.

Kilde: Egne beregninger.

opfattes som en stort set vellykket tilpasning til nye livsbetingelser. Tilsyneladende har de fleste hushold fundet »livsduelige« erhvervsstrategier afpasset efter deres præferencer og muligheder. Desværre er det ikke så enkelt.

Tilpasningen har været alt andet end omkostningsfri, hvilket jeg skal søge at vise med nogle tabeller, der belyser de sociale forhold i Scoresbysund kommune. Jeg vil på forhånd advare om, at disse tabeller tegner et meget dystert billede af situationen.

Dødsårsager. Tabel 5 viser den relative fordeling af dødsårsager i Scoresbysund, Grønland som helhed, Danmark og Færøerne. For Scoresbysund er der benyttet tal for 10-års perioden 1976–85 for at få et tilstrækkeligt stort talmateriale. For de øvrige tre områder er der benyttet tal fra 1987.

Kun en trediedel af dødsfaldene i Scoresbysund skyldes »naturlige årsa-

ger«, d.v.s. sygdom. To trediedel af dødsfaldene skyldes ulykker, selvmord, vold m.v. Sammenligner man med Danmark og Færøerne er forskellen enorm. Men også i forhold til tallene for hele Grønland er forskellen stor.

Døde fordelt på aldersgrupper. Lige så voldsomme afvigelser finder man i dødsfaldenes aldersfordeling (tabel 6). I Danmark og Færøerne indtræder 9 ud af 10 dødsfald blandt personer, der er fyldt 50 år. I Grønland som helhed drejer det sig om godt 5 ud af 10, mens det i Scoresbysund er mindre end 3 ud af 10 dødsfald, der indtræder blandt personer, der er fyldt 50 år.

Voldsskader. En opgørelse over antallet af voldsskader behandlet af det grønlandske sundhedsvæsen i en periode på 3 måneder i 1983 viser, at Scoresbysund havde den største hyppighed af voldsskader blandt Grønlands 16 lægedistrikter (tabel 7).

Tabel 5. Dødsårsager.

	Scoresbysund 76-85	Grønland 87	Danmark 87	Færøerne 87
	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.
Sygdom	33.3	67.0	93.0	93.2
Ulykker	27.5	11.7	4.2	6.0
Selv mord	20.3	15.5	2.5	0.5
Vold	17.4	2.7	0.3	0.3
Ukendte årsager	1.4	3.1	-	-
	99.0	100.0	100.0	100.0

Kilde: Yearbook of Nordic Statistics 1988 samt egne beregninger.

Selv mord. En opgørelse over antallet af selvmord i Grønland i perioden 1977-86 viser, at Scoresbysund var den kommune, der havde den højeste selvmordshyppighed. I forvejen har den grønlandske befolkning formentlig den højeste selvmordshyppighed i verden (tabel 8).

De fire tabeller fortæller til sammen en historie om et samfund med et abnormt højt aggressions- og konfliktniveau. Det er tidligere nævnt, at alkohol skaber store problemer i samfundet.

Vold, selvmord og drab begås ofte i spirituspåvirket tilstand. Men det er for enkelt at sige, at alkohol i sig selv er årsagen til disse ulykkelige hændelser. Alkohol er nærmere en udløsende og forstærkende faktor.

Selv om det er vanskeligt at pege på

Tabel 6. Døde fordelt på aldersgrupper.

	Scoresbysund 76-85	Grønland 87	Danmark 87	Færøerne 87
	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.
0-14 år	14.5	11.4	1.4	1.8
15-29 år	40.6	19.9	2.0	3.1
30-49 år	17.4	14.2	6.6	7.0
50- år	27.5	54.4	90.0	88.1
	99.7	99.9	100.0	100.0

Kilde: Yearbook of Nordic Statistics 1988 samt egne beregninger.

konkrete årsagssammenhænge mellem den voldelige adfærd og den samfundsmæssige omstillingsproces, er der næppe nogen tvivl om, at sammenhængen findes. De sociale problemer er for alvor dukket op i løbet af de seneste 15-20 år. Måske er udviklingen gået for hurtigt og har skabt »omstillingsstress«, måske er den gået for langsom i

Tabel 7. Voldsskader pr. 1000 indbyggere - 3 måneder i 1983.

	Mindst	Middel	Størst
	Syd- og Midtgrønland		
Nanortalik			11
Qaqortoq		7	
Narsaq			16
Paamiut			12
Nuuk		8	
Maniitsoq		7	
Sisimiut	2		
	Nordgrønland		
Aasiaat		5	
Qasigiannguit		5	
Ilulissat	3		
Qeqertarsuaq			10
Uummannaq		5	
Upernavik	1		
Avanersuaq	4		
	Østgrønland		
Tasiilaq		5	
Ittoqqortoormiit			20

Kilde: Ugeskrift for Læger, 29. oktober 1984 nr. 44.

forhold til de skabte forventninger med frustrationer til følge.

Under alle omstændigheder har man forlængst nået et »point of no return«. Tiden kan ikke skrues tilbage til »det gode gamle fangersamfund«. En ny balance må findes mellem de traditionelle værdier og adfærdsformer og en moderne tilværelse. Og det er sandsynligt, at denne balance lettere findes, hvis lokalsamfundet har materielle ressourcer til at udbygge den moderne tilværelses

Tabel 8. Selvmordshyppighed pr. 1000 indbyggere pr. år.

	Mindst	Middel	Størst
	— Syd- og Midtgrønland —		
Nanortalik		0.7	
Qaqortoq		0.7	
Narsaq	0.6		
Ivittuut	—		
Paamiut			1.2
Nuuk			1.1
Maniitsoq		0.7	
Sisimiut	0.5		
	— Nordgrønland —		
Kangaatsiaq	0.4		
Aasiaat			1.1
Qasigiannguit	0.6		
Ilulissat		0.8	
Qeqertarsuaq		0.7	
Uummannaq	0.4		
Upernavik		0.8	
Avanersuaq			1.6
	— Østgrønland —		
Tasiilaq			1.5
Ittoqqortoormiit			2.8

Kilde: Jørgen Thorslund, upubliceret materiale. Opgjort på basis af perioden 1977-86.

»infrastruktur« (boliger, skole, fritidsfaciliteter etc.).

At denne infrastruktur i dag er dårligt udbygget i Scoresbysund kommune illustreres i tabel 9, der er en opgørelse over boligdækningen i Grønlands 18 kommuner. Sammenholder man den faktiske boligdækning med den standard, det grønlandske hjemmestyre har opstillet, ser man, at Scoresbysund har den næststørste boligmangel i landet.

Regnet ud fra skattepligtig indkomst pr. person (indkomståret 1986) tilhører Scoresbysund den fattigste trediedel af de grønlandske kommuner (tabel 10). Det er desværre ikke noget særligt godt udgangspunkt for en modernisering af samfundets infrastruktur. Olieaktiviteterne kan imidlertid ændre på denne situation.

6. Olieaktiviteterne

Som nævnt i indledningen var der en betydelig skepsis i lokalbefolkningen, da olieaktiviteterne startede. Man frygtede at aktiviteterne ville forstyrre fangstdyrene. Ikke mindst udsigten til at isbrydende supertankere en dag ville pløje sig vej igennem Scoresbysund Fjord og Hurry Fjord gav anledning til bekymring. Om dette faktisk bliver en realitet, og hvad konsekvenserne i givet fald vil være, er der ingen der ved. Vil fangstdyrene trække væk fra polyniet i fjordmundingen? Eller vil de tilpasse sig?

På trods af denne skepsis var der stor interesse blandt kommunens befolkning for at få arbejde ved olieaktiviteterne, da de startede i 1985. Ikke mindst unge, ugifte mænd, men også en

Tabel 9. Boligmangel 1989.

	0-19 pct.	20-39 pct.	40-59 pct.
	— Syd- og Midtgrønland —		
Nanortalik		23	
Qaqortoq	19		
Narsaq	19		
Ivittuut	—		
Paamiut	11		
Nuuk	15		
Maniitsoq	13		
Sisimiut		22	
	— Nordgrønland —		
Kangaatsiaq	19		
Aasiaat	19		
Qasigiannguit		29	
Ilulissat			32
Qeqertarsuaq			33
Uummannaq		21	
Upernavik			31
Avanersuaq			56
	— Østgrønland —		
Tasiilaq			39
Ittoqqortoormiit			44

Kilde: Grønlands hjemmestyrers boligdirektorat. Mål: 1 bolig pr. samboende par samt 1 bolig pr. enlig over 20 år.

Tabel 10. Skattepligtig indkomst pr. person i de grønlandske kommuner 1986.

	6 rigeste	6 mellemste	6 fattigste
	Syd- og Midtgrønland		
Nanortalik			49.000
Qaqortoq		62.000	
Narsaq	75.000		
Ivittuut	(183.000)		
Paamiut		56.000	
Nuuk	106.000		
Maniitsoq		66.000	
Sisimiut	96.000		
	Nordgrønland		
Kangaatsiaq			32.000
Aasiaat		54.000	
Qasigiannguit		54.000	
Ilulissat		67.000	
Qeqertarsuaq	76.000		
Uummannaq	75.000		
Upernavik			36.000
Avanersuaq			39.000
	Østgrønland		
Tasiilaq			39.000
Ittoqqortoormiit			49.000

Kilde: Grønland 1987.

del familieforsørgere søgte job i Jameson Land.

Der er flere ting, der gør oliearbejdet attraktivt. Man arbejder i koncentrede perioder på en måned eller to. P.g.a. en lang arbejdsuge, kan man nå at tjene et ganske pænt beløb. Interviews med lokale oliearbejdere viser, at arbejdet normalt bliver opfattet som spændende. Da der kun er meget begrænsede muligheder for at bruge penge, så længe man er i Jameson Land, er der mulighed for at spare op til større anskaffelser – en ny jolle f.eks. – en dyr familiefest (konfirmation m.v.), eller en ferierejse. Hermed ikke sagt at alle benytter sig af denne mulighed.

Man arbejder på korttidskontrakter og er derfor frit stillet, når arbejdsperioden er omme. Hvis man ønsker at

drive fangst en del af året, er der derfor mulighed for det. Fanger- og lønarbejder-fangerhushold kan let indpasse arbejdet i deres øvrige erhvervsaktiviteter. For rene lønarbejderhushold er arbejdet måske ikke helt så attraktivt, især ikke for familieforsørgere, der gerne vil have stabilt arbejde hele året og som ikke bryder sig om at være væk fra familien i lange perioder.

De lokale oliearbejdere, vi har interviewet i forbindelse med undersøgelsen, har generelt udtrykt tilfredshed med løn- og arbejdsvilkår. Kommunens arbejdsmarkedskontor får jævnligt forespørgsler fra personer, der ønsker arbejde i Jameson Land.

Der er fra de dansk-grønlandske myndigheders side blevet lagt vægt på, at der benyttes lokal arbejdskraft i det omfang, der kan skaffes kvalificerede ansøgere. Antallet af ansatte fra Scoresbysund har svinget mellem 0 og 30 afhængigt af aktivitetsniveauet. Den lokale arbejdskraft har først og fremmest være beskæftiget i ufaglærte jobs i *base camp'en* på Konstabel Pynt og som *recorder helpers* ved de seismiske undersøgelser i Jameson Land.

Konsekvenser for lokalsamfundet af olieaktiviteterne.

Positive	Negative
Efterforskningsfasen	
Forbedret beflyvning	
Bedre vareforsyning	
Flere lønindtægter	?
Jobtræning	
Skat til kommunen	
Feltopbygning og produktion	
(Samme blot i forstærket grad)	Forstyrrelse af fangstområder (?)
	Boom-and-bust-syndrom

Ud over lønnen og oplevelsen har arbejdet i Jameson Land for en dels vedkommende givet noget elementær arbejds erfaring fra en større arbejdsplads og også visse konkrete færdigheder, så som at kunne køre truck. Dette kan være et springbrædt til tilsvarende jobs i eller uden for Scoresbysund.

For lokalsamfundet som helhed har der også været en række fordele ved olieaktiviteterne. Kommunen har fået forøget sine skatteindtægter, idet man ud over indkomstskat fra de lokale oliearbejdere også får indkomstskat af de ikke-grønlandske oliearbejdere, der opholder sig mere end 6 måneder i Jameson Land. 2,2 millioner, eller 33% af Scoresbysund kommunes skatteindtægter i 1988 stammede fra personer, der var ansat ved olieaktiviteterne.

Af andre fordele for lokalsamfundet kan nævnes anlæggelse af lufthavnen på Konstabel Pynt, hvilket bl. a. har betydet lettere adgang til patientevakuering samt hyppigere flyforbindelser. Der er også kommet en del flyfriske varer i butikken.

Det er svært at få øje på negative effekter af de hidtidige olieaktiviteter.

Man er således allerede nu i den situation, at det vil være problematisk for lokalsamfundet, hvis olieaktiviteterne indstilles permanent. Vil det grønlandske hjemmestyre f.eks. drive lufthavnen videre (for indeværende er det koncessionshaveren, der driver den)?

Hvad kan man vente sig, hvis der starter olieudvinding? De positive effekter, man allerede har oplevet, vil sandsynligvis forstærkes. Men der vil uden tvivl også dukke negative effekter

op. Forstyrrelse af fangstområderne er allerede nævnt som en mulig negativ effekt. Lige så problematisk vil det være, hvis lokalsamfundet gennemlever en hektisk økonomisk boom-periode på en snes år efterfulgt af økonomisk stilstand.

Problemet er imidlertid, at lokalsamfundet ikke rigtig har noget valg. De centrale beslutninger vedrørende olieaktiviteterne træffes andre steder – til dels af markedskræfterne. Det er svært at få øje på virkelige alternativer til olieaktiviteterne, hvis Scoresbysund kommune skal overleve på længere sigt. I stedet må man håbe på myndighedernes vilje til at beskytte lokalsamfundet mod at blive løbet over ende. En begyndelse er her allerede gjort med oprettelse af et kontaktorgan mellem Scoresbysund kommune, de dansk-grønlandske myndigheder og koncessionshaverne.

Men den vigtigste beskyttelsesfaktor for lokalsamfundet er i virkeligheden nok den fysiske afstand mellem Scoresbysund og Konstabel Pynt (50 km). Det giver mulighed for at begrænse og regulere samkvemmet mellem kommunens befolkning og de udefra kommende. Med den barriere som udgangspunkt må man forsøge at få det bedst mulige ud af situationen.

Noter

1. Lokalsamfundsundersøgelsen i Scoresbysund kommune er foretaget af Grønlands Universitet/Illisimatusarfik efter aftale med Råstofforvaltningen. Undersøgelsen er en nulpunkts-undersøgelse, der skal give mulighed for at vurdere olieaktiviteternes effekt på lokalsamfundet.
2. Jeg ser her bort fra Ivittuut kommune, der i realiteten er en flådebase.
3. Der er kun medregnet rene østgrønlandske hushold i opgørelsen.